HOTĂRÂREA CURȚII (Camera a doua)

29 iulie 2019*

„Trimitere preliminară – Ajutoare de stat – Ajutoare pentru ocuparea forței de muncă – Scutire de contribuții de asigurări sociale legate de contracte de formare și de muncă – Decizia 2000/128/CE – Schemă de ajutor de adoptare a unor măsuri în favoarea încadrării în muncă pusă în aplicare de Italia – Ajutoare în parte incompatibile cu piața internă – Aplicabilitatea Deciziei 2000/128/CE în privința unei întreprinderi care furnizează în mod exclusiv servicii de transport public local care i-au fost atribuite în mod direct de o municipalitate – Articolul 107 alineatul (1) TFUE – Noțiunea de «denaturare a concurenței» – Noțiunea de «afectare a schimburilor comerciale» dintre statele membre”

În cauza C-659/17,

având ca obiect o cerere de decizie preliminară formulată în temeiul articolului 267 TFUE de Corte suprema di cassazione (Curtea de Casație, Italia), prin decizia din 4 iulie 2017, primită de Curte la 24 noiembrie 2017, în procedura

Istituto nazionale della previdenza sociale (INPS)

împotriva

Azienda Napoletana Mobilità SpA,

CURTEA (Camera a doua),

compusă din domnul A. Arabadjiev (raportor), președinte de cameră, și domnii T. von Danwitz și P. G. Xuereb, judecători,

avocat general: domnul G. Hogan,

grefier: domnul R. Schiano, administrator,

având în vedere procedura scrisă și în urma ședinței din 3 aprilie 2019,

luând în considerare observațiile prezentate:

– pentru Istituto nazionale della previdenza sociale (INPS), de A. Sgroi, de L. Maritato și de C. D’Aloisio, avvocati;

– pentru Azienda Napoletana Mobilità SpA, de M. Malena și de S. Miccoli, avvocati;

– pentru guvernul italian, de G. Palmieri, în calitate de agent, asistată de S. Fiorentino, avvocato dello Stato;

* Limba de procedură: italiana.

– pentru Comisia Europeană, de D. Recchia și de F. Tomat, în calitate de agenți,

după ascultarea concluziilor avocatului general în ședința din 6 iunie 2019,

pronunță prezenta

Hotărâre

1 Cererea de decizie preliminară privește interpretarea articolului 107 alineatul (1) TFUE și a Deciziei 2000/128/CE a Comisiei din 11 mai 1999 privind schema de ajutor pusă în aplicare de Italia de adoptare a unor măsuri în favoarea încadrării în muncă (JO 2000, L 42, p. 1).

2 Această cerere a fost formulată în cadrul unui litigiu între Istituto nazionale della previdenza sociale (INPS), pe de o parte, și Azienda Napoletana Mobilità SpA (denumită în continuare „ANM”), pe de altă parte, în legătură cu o eventuală obligație, ce revine în sarcina ANM, de plată la INPS a unor contribuții de asigurări sociale legate de contracte de formare și de muncă încheiate de ANM între anii 1997 și 2001.

Cadrul juridic

Decizia 2000/128

3 Considerentele (62)-(67) din motivarea Deciziei 2000/128 enunță, în ceea ce privește reglementarea italiană referitoare la contractele de formare și de muncă:

„(62) Contractele de formare și de muncă, astfel cum erau reglementate prin [legge n. 863 – Conversione in legge, con modificazioni, del decreto-legge 30 ottobre 1984, n. 726, recante misure urgenti a sostegno e ad incremento dei livelli occupazionali (Legea nr. 863 de transformare în lege, cu modificări, a Decretului-lege nr. 726 din 30 octombrie 1984 privind măsuri urgente referitoare la susținerea și la creșterea nivelurilor de ocupare a forței de muncă) din 19 decembrie 1984 (GURI nr. 351 din 22 decembrie 1984, p. 10691)], nu constituiau un ajutor de stat, în temeiul articolului 87 alineatul (1) din Tratatul [CE], ci o măsură generală. Avantajele prevăzute erau astfel aplicabile tuturor întreprinderilor în mod uniform, automat, nediscreționar și pe baza unor criterii obiective.

(63) Modificările aduse în 1990 de [legge n. 407 – Disposizioni diverse per l'attuazione della manovra di finanza pubblica 1991-1993 (Legea nr. 407 privind dispoziții diverse pentru punerea în aplicare a politicii finanțelor publice 1991-1993) din 29 decembrie 1990 (GURI nr. 303 din 31 decembrie 1990, p. 3)] au schimbat natura acestor măsuri. Aceste dispoziții au adaptat reducerile în funcție de locul de stabilire a întreprinderii beneficiare, precum și în funcție de sectorul căruia îi aparține întreprinderea beneficiară. Prin urmare, anumite întreprinderi beneficiază de reduceri mai importante decât cele care sunt acordate unor întreprinderi concurente.

(64) Reducerile selective care favorizează anumite întreprinderi în raport cu altele din același stat membru, indiferent dacă această selectivitate se realizează la nivel individual, regional sau sectorial, constituie, pentru diferența de reducere, ajutoare de stat în sensul articolului 87 alineatul (1) din Tratatul [CE], care denaturează concurența și sunt susceptibile să afecteze schimburile comerciale dintre statele membre.

Astfel, diferența menționată favorizează întreprinderile care operează în anumite zone de pe teritoriul Italiei, în măsura în care el nu este acordat întreprinderilor din afara acestor zone.

(65) Acest ajutor denaturează concurența, întrucât consolidează situația financiară și posibilitățile de acțiune ale întreprinderilor beneficiare în raport cu concurenții lor care nu beneficiază de el. În măsura în care acest efect se produce în cadrul schimburilor comerciale intracomunitare, ele sunt afectate de ajutor.

(66) În special, aceste ajutoare denaturează concurența și afectează schimburile comerciale dintre statele membre în măsura în care întreprinderile beneficiare exportă o parte din producția lor în celelalte state membre; în plus, chiar dacă aceste întreprinderi nu exportă, producția națională este favorizată de faptul că posibilitățile întreprinderilor stabilite în alte state membre de a-și exporta produsele pe piața italiană sunt astfel diminuate.

(67) Pentru motivele de mai sus, măsurile supuse examinării sunt în principiu interzise de articolul 87 alineatul (1) din Tratatul [CE] și de articolul 62 alineatul (1) din Acordul privind Spațiul Economic European [din 2 mai 1992 (JO 1994, L 1, p. 3, Ediție specială, 11/vol. 53, p. 4, denumit în continuare «Acordul privind SEE»)] și nu pot fi considerate compatibile cu piața comună decât dacă pot beneficia de una dintre derogările prevăzute de tratatul menționat sau de acordul menționat.” [traducere neoficială]

4 În privința reglementării italiene referitoare la transformarea contractelor de formare și de muncă în contracte pe durată nedeterminată, considerentele (97) și (98) ale acestei decizii au următorul cuprins:

„(97) În ceea ce privește o prelungire cu un an a ajutoarelor prevăzute pentru contractele de formare și de muncă, întrucât aceste ajutoare au un caracter selectiv și mai accentuat, deoarece sunt limitate doar la zonele obiectivului nr. 1, analiza privind caracterul de ajutor dezvoltată la punctul V.1.a) este cu atât mai relevantă în raport cu aceste intervenții.

(98) În consecință, rezultă din considerațiile de mai sus că măsurile în cauză sunt susceptibile să afecteze schimburile comerciale din cadrul Comunității. Ținând seama de elementele de ajutor conținute în aceste măsuri, trebuie să se considere că intervențiile în cauză intră în domeniul de aplicare al articolului 87 alineatul (1) din Tratatul CE și al articolului 62 alineatul (1) din Acordul privind SEE, deoarece constituie ajutoare de stat care denaturează concurența într-o măsură susceptibilă să afecteze schimburile comerciale intracomunitare și că acestea nu pot fi considerate compatibile cu piața comună decât dacă pot beneficia de una dintre derogările prevăzute.” [traducere neoficială]

5 Articolul 1 din decizia menționată prevede:

„1. Ajutoarele acordate ilegal începând din noiembrie 1995 de Italia pentru angajarea de lucrători prin contracte de formare și de muncă, prevăzute de [Legea nr. 863 din 19 decembrie 1984, Legea nr. 407 din 29 decembrie 1990, legge nr. 169 – Conversione in legge, con modificazioni, del decreto-legge 29 marzo 1991, n. 108, recante disposizioni urgenti in materia di sostegno dell’occupazione (Legea nr. 169 de transformare în lege, cu modificări, a Decretului-lege nr. 108 din 29 martie 1991 privind măsuri urgente referitoare la susținerea ocupării forței de muncă) din 1 iunie 1991 (GURI nr. 129 din 4 iunie 1991, p. 4) și legge n. 451 – Conversione in legge, con modificazioni, del decreto-legge 16 maggio 1994, n. 299, recante disposizioni urgenti in materia di occupazione e di fiscalizzazione degli oneri sociali (Legea nr. 451 de transformare în lege, cu modificări, a Decretului-lege nr. 299 din 16 mai 1994 privind măsuri urgente referitoare la ocuparea forței de muncă și la fiscalizarea contribuțiilor de asigurări sociale) din 19 iulie 1994 (GURI nr. 167 din 19 iulie 1994, p. 3)], sunt compatibile cu piața comună și cu Acordul privind SEE în măsura în care au ca obiect:

– crearea de noi locuri de muncă în întreprinderea beneficiară pentru lucrătorii care nu au obținut încă un loc de muncă sau care au pierdut locul de muncă anterior, în sensul Liniilor directoare privind ajutoarele de stat pentru ocuparea forței de muncă [(JO 1995, C 334, p. 4)],

– angajarea lucrătorilor care întâmpină dificultăți deosebite în ceea ce privește inserția sau reinserția pe piața muncii. În sensul prezentei decizii, «lucrători care întâmpină dificultăți deosebite în ceea ce privește inserția sau reinserția pe piața muncii» înseamnă tinerii cu vârsta sub 25 de ani, titularii unei diplome de învățământ superior de lungă durată (*laurea*) până la vârsta de 29 de ani inclusiv și persoanele aflate în șomaj de lungă durată, respectiv persoanele aflate în șomaj de cel puțin un an.

2. Ajutoarele acordate prin intermediul contractelor de formare și de muncă, în măsura în care nu îndeplinesc condițiile menționate la alineatul 1, sunt incompatibile cu piața comună." [traducere neoficială]

6 Potrivit articolului 2 din aceeași decizie:

„1. Ajutoarele acordate de Italia în temeiul articolului 15 din [legge n. 196 – Norme in materia di promozione dell'occupazione (Legea nr. 196 privind măsuri în favoarea încadrării în muncă) din 24 iunie 1997 (Supliment ordinar la GURI nr. 154 din 4 iulie 1997)] pentru transformarea contractelor de formare și de muncă în contracte pe durată nedeterminată sunt compatibile cu piața comună și cu Acordul privind SEE cu condiția să respecte crearea netă de locuri de muncă, astfel cum este definită în Liniile directoare privind ajutoarele de stat pentru ocuparea forței de muncă.

Efectivul întreprinderii este calculat prin scăderea locurilor de muncă beneficiare ale transformării și a locurilor de muncă create prin intermediul unor contracte pe durată determinată sau care nu garantează o anumită permanență a locurilor de muncă.

2. Ajutoarele pentru transformarea contractelor de formare și de muncă în contracte pe durată nedeterminată, în măsura în care nu îndeplinesc condițiile menționate la alineatul 1, sunt incompatibile cu piața comună." [traducere neoficială]

7 Articolul 3 din Decizia 2000/128 prevede:

„Italia adoptă toate măsurile necesare pentru a recupera de la beneficiari ajutoarele care nu îndeplinesc condițiile menționate la articolele 1 și 2 acordate deja în mod ilegal.

Recuperarea se efectuează conform procedurilor prevăzute de legislația națională. La sumele care trebuie recuperate se aplică dobânzi, care se datorează de la data la care aceste sume au fost puse la dispoziția beneficiarilor până la recuperarea lor efectivă. Dobânzile se calculează pe baza ratei de referință utilizate pentru calculul echivalentului-subvenție în cadrul ajutoarelor regionale." [traducere neoficială]

Dreptul italian

8 Republica Italiană a introdus, prin Legea nr. 863 din 19 decembrie 1984, „contractul de formare și de muncă". Era vorba, inițial, despre un contract pe durată determinată care includea o perioadă de formare, prevăzut pentru angajarea șomerilor care nu au mai mult de 29 de ani. Angajările efectuate prin acest tip de contract beneficiau, pentru o perioadă de doi ani, de o scutire de la contribuțiile de asigurări sociale datorate de angajator. Această scutire se aplica în mod uniform, automat și nediscreționar pe întreg teritoriul național.

9 Normele aplicabile contractelor de formare și de muncă au fost modificate succesiv prin Legea nr. 407 din 29 decembrie 1990 (denumită în continuare „Legea nr. 407/1990"), care a introdus o adaptare regională a scutirilor de contribuțiile de asigurări sociale, prin Legea nr. 169 din 1 iunie 1991, care a stabilit la 32 de ani vârsta maximă a lucrătorilor care pot fi angajați prin acest tip de contract, și prin

Legea nr. 451 din 19 iulie 1994 (denumită în continuare „Legea nr. 451/1994”), care a introdus contractul de formare și de muncă limitat la un an și care a fixat un număr minim de ore de formare care trebuie respectat.

10 Aceste legi de modificare au permis angajarea prin contracte de formare și de muncă a tinerilor cu vârste între 16 și 32 de ani, această limită de vârstă putând fi majorată în mod discreționar de autoritățile regionale competente, și au prevăzut scutirea totală de contribuțiile de asigurări sociale, printre altele, pentru o perioadă de formare de doi ani în favoarea întreprinderilor care își desfășoară activitatea în zone în care rata șomajului era mai mare decât media națională italiană, această perioadă putând fi prelungită cu un an, în caz de transformare a unor astfel de contracte în contracte de muncă pe durată nedeterminată.

Litigiul principal și întrebarea preliminară

11 ANM a fost constituită în 1995, în urma transformării unei societăți create sub forma unui consorțiu de drept public, pentru gestionarea unitară și integrată a serviciilor de transport public local al municipalității Napoli (Italia). În 2001, ea a fost transformată în societate pe acțiuni, având această municipalitate ca acționar unic, și are ca obiect gestionarea serviciilor de transport public de persoane și de mărfuri efectuate prin orice mijloace pe teritoriul municipalității menționate.

12 În cadrul acestei activități, între lunile noiembrie 1995 și mai 2001, ANM a făcut angajări de persoane pentru a le asigura o formare profesională și pentru a le integra ulterior în întreprindere. Aceste angajări au fost efectuate prin intermediul unor contracte de formare și de muncă, în sensul Legii nr. 863 din 19 decembrie 1984, astfel cum a fost modificată prin Legile nr. 407/1990, nr. 169 din 1 iunie 1991 și nr. 451/1994. Transformarea acestor contracte în contracte de muncă pe durată nedeterminată a fost efectuată în conformitate cu Legea nr. 451/1994. ANM a beneficiat, pentru contractele de formare și de muncă menționate, precum și pentru transformarea lor ulterioară de scutiri de contribuțiile de asigurări sociale prevăzute de reglementarea italiană în discuție în litigiul principal.

13 Întrucât Comisia Europeană a declarat această reglementare parțial incompatibilă cu interdicția prevăzută la articolul 107 alineatul (1) TFUE, INPS, în calitate de autoritate națională însărcinată cu executarea Deciziei 2000/128, a transmis ANM două avize de plată în valoare de 7 429 436,76 euro pentru angajările făcute prin contracte de formare și de muncă în cursul anilor 1997-2001 și, respectiv, în valoare de 2 266 014,05 euro pentru transformările acestor contracte în contracte de muncă pe durată nedeterminată, pentru perioada cuprinsă între anii 1999-2001.

14 ANM a solicitat Tribunale di Napoli (Tribunalul din Napoli, Italia) să constate lipsa unei obligații ce revine în sarcina sa de a plăti sumele respective. Această instanță a admis acțiunea formulată de ANM, pentru motivul că Decizia 2000/128 nu are efect direct în ordinea juridică italiană, întrucât nu impune Republicii Italiene o obligație suficient de precisă și necondiționată.

15 INPS a declarat apel împotriva hotărârii pronunțate de Tribunale di Napoli (Tribunalul din Napoli) la Corte d’appello di Napoli (Curtea de Apel din Napoli, Italia), care a confirmat această hotărâre, modificându-i însă motivarea. Potrivit acestei instanțe, Decizia 2000/128 face cu siguranță parte din ordinea juridică italiană, dar nu este aplicabilă ANM. Avantajul economic pe care îl reprezentau scutirile de contribuțiile de asigurări sociale nu ar fi de natură să afecteze schimburile comerciale dintre statele membre și nici să aducă atingere concurenței, având în vedere că acestea priveau activitățile de transport public local desfășurate în regim de neconcurență, ca urmare a atribuirii lor directe către ANM.

16 INPS a formulat recurs la Corte suprema di cassazione (Curtea de Casație, Italia), susținând că hotărârea pronunțată de Corte d'appello di Napoli (Curtea de Apel din Napoli) este afectată de erori privind interpretarea articolului 107 TFUE și a Deciziei 2000/128, aceasta din urmă fiind pe deplin aplicabilă ANM.

17 În aceste condiții, Corte suprema di cassazione (Curtea de Casație) a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarea întrebare preliminară:

„Decizia [2000/128] se aplică și în privința angajatorilor care desfășoară o activitate de transport public local – în regim în esență de neconcurență, în considerarea caracterului exclusiv al serviciului prestat – care au beneficiat de reduceri ale contribuțiilor de asigurări sociale [ca urmare a] încheierii unor contracte de formare și de muncă, începând cu data intrării în vigoare a Legii [nr. 407/1990], în ceea ce privește, în speță, perioada cuprinsă între 1997 și mai 2001?"

Cu privire la întrebarea preliminară

18 Prin intermediul întrebării, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească dacă Decizia 2000/128 trebuie interpretată în sensul că se aplică unei întreprinderi precum cea în discuție în litigiul principal, care a furnizat, pe baza unei atribuiri directe de către o municipalitate și în mod exclusiv, servicii de transport public local și care a beneficiat de reduceri ale contribuțiilor de asigurări sociale în temeiul unei reglementări naționale pe care această decizie a declarat-o parțial incompatibilă cu interdicția prevăzută la articolul 107 alineatul (1) TFUE.

19 În special, această instanță ridică problema dacă decizia menționată își găsește aplicarea în privința sectorului transportului public local și dacă, în împrejurări precum cele în discuție în litigiul principal, sunt îndeplinite condițiile privind afectarea concurenței și a schimburilor comerciale dintre statele membre prevăzute de dispoziția menționată.

20 Potrivit unei jurisprudențe constante, pentru calificarea unei măsuri drept „ajutor de stat" în sensul articolului 107 alineatul (1) TFUE, este necesară îndeplinirea tuturor condițiilor următoare. În primul rând, trebuie să fie vorba despre o intervenție a statului sau prin intermediul resurselor de stat. În al doilea rând, această intervenție trebuie să fie susceptibilă să afecteze schimburile comerciale dintre statele membre. În al treilea rând, ea trebuie să acorde un avantaj selectiv beneficiarului său. În al patrulea rând, aceasta trebuie să denatureze sau să amenințe să denatureze concurența (Hotărârea din 6 martie 2018, Comisia/FIH Holding și FIH Erhvervsbank, C-579/16 P, EU:C:2018:159, punctul 43 și jurisprudența citată).

21 În speță, trebuie arătat, mai întâi, că, în considerentele (63), (64) și (97) ale motivării Deciziei 2000/128, Comisia a constatat că reglementarea italiană în discuție în litigiul principal îndeplinește prima și a treia condiție enunțate la punctul anterior.

22 În continuare, în considerentele (65) și (97) ale motivării respectivei decizii, această instituție a considerat că a doua și a patra condiție sunt de asemenea îndeplinite pentru motivul, pentru a doua, că ajutorul consolidează situația financiară și posibilitățile de acțiune ale întreprinderilor beneficiare și „în măsura în care", pentru a patra, acest efect se produce în cadrul schimburilor comerciale de pe piața internă.

23 În considerentele (66) și (97) ale motivării deciziei menționate se precizează că „în special" concurența este denaturată, iar schimburile comerciale dintre statele membre sunt afectate „în măsura în care" întreprinderile beneficiare exportă o parte din producția lor în celelalte state membre sau, atunci când aceste întreprinderi nu exportă, producția națională este favorizată de faptul că posibilitățile întreprinderilor stabilite în alte state membre de a-și exporta produsele pe piața italiană sunt astfel diminuate.

24 Or, pe de o parte, contrar celor pretinse de ANM, din cuprinsul considerentului (66) al motivării Deciziei 2000/128 nu se poate deduce că Comisia ar fi restrâns domeniul de aplicare al acestei decizii la sectoarele direct implicate în schimburile comerciale de produse sau servicii în cadrul pieței interne, cu excluderea sectoarelor serviciilor locale precum cel al transportului public local.

25 Astfel, după cum Curtea a avut deja ocazia să constate, Comisia a explicat în considerentul (65) al motivării acestei decizii, în termeni generali, că reducerile contribuțiilor de asigurări sociale selective prevăzute de reglementarea italiană în discuție în litigiul principal denaturează concurența și că, în măsura în care respectivul efect se produce în cadrul schimburilor comerciale dintre statele membre, acestea sunt afectate, considerentul (66) al motivării deciziei menționate doar ilustrând această apreciere prin utilizarea exemplului sectorului producției (Hotărârea din 7 martie 2002, Italia/Comisia, C-310/99, EU:C:2002:143, punctul 88).

26 Pe de altă parte, rezultă din cuprinsul considerentelor (65), (66) și (97) ale motivării Deciziei 2000/128 că a doua și a patra condiție prevăzute la articolul 107 alineatul (1) TFUE nu sunt îndeplinite decât în măsura în care întreprinderile beneficiare ale reducerilor contribuțiilor de asigurări sociale sunt expuse concurenței pe o piață liberalizată, chiar și parțial.

27 Astfel, rezultă dintr-o jurisprudență constantă că, în cazul unei scheme de ajutor cum este cea în discuție în litigiul principal, Comisia se poate limita să studieze caracteristicile schemei în cauză pentru a aprecia în motivarea deciziei dacă, din cauza modalităților pe care le prevede schema respectivă, aceasta asigură un avantaj considerabil beneficiarilor în raport cu concurenții lor și este de natură să aducă beneficii unor întreprinderi care participă la schimburile comerciale dintre statele membre. Astfel, într-o decizie referitoare la o asemenea schemă, Comisia nu trebuie să efectueze o analiză a ajutorului acordat în fiecare caz individual în temeiul unei astfel de scheme. Doar în etapa recuperării ajutoarelor este necesar să se verifice situația individuală a fiecărei întreprinderi în cauză (a se vedea în acest sens Hotărârea din 9 iunie 2011, Comitato „Venezia vuole vivere” și alții/Comisia, C-71/09 P, C-73/09 P și C-76/09 P, EU:C:2011:368, punctul 63, precum și jurisprudența citată).

28 În consecință, înainte de a iniția recuperarea unui avantaj, autoritățile naționale ale statului membru în discuție sunt obligate să verifice în fiecare caz individual dacă, în raport cu beneficiarul său, avantajul acordat era susceptibil să denatureze concurența și să afecteze schimburile comerciale dintre statele membre (a se vedea în acest sens Hotărârea din 9 iunie 2011, Comitato „Venezia vuole vivere” și alții/Comisia, C-71/09 P, C-73/09 P și C-76/09 P, EU:C:2011:368, punctele 64 și 115).

29 În această privință, trebuie amintit că, în vederea calificării unei măsuri naționale ca „ajutor de stat”, nu este necesar să se stabilească o incidență reală a ajutorului în cauză asupra schimburilor comerciale dintre statele membre și o denaturare efectivă a concurenței, ci doar să se examineze dacă ajutorul respectiv este susceptibil să afecteze aceste schimburi și să denatureze concurența (Hotărârea din 27 iunie 2017, Congregación de Escuelas Pías Provincia Betania, C-74/16, EU:C:2017:496, punctul 78 și jurisprudența citată).

30 În special, atunci când un ajutor acordat de un stat membru consolidează poziția anumitor întreprinderi față de cea a altor întreprinderi concurente în cadrul schimburilor comerciale dintre statele membre, trebuie să se considere că acestea din urmă sunt influențate de ajutor. În această privință, nu este necesar ca întreprinderile beneficiare să participe ele însele la schimburile comerciale dintre statele membre. Astfel, atunci când un stat membru acordă un ajutor unor întreprinderi, activitatea internă poate fi menținută sau intensificată, cu consecința că șansele întreprinderilor stabilite în alte state membre de a intra pe piața acestui stat membru sunt în acest fel diminuate (Hotărârea din 27 iunie 2017, Congregación de Escuelas Pías Provincia Betania, C-74/16, EU:C:2017:496, punctul 79 și jurisprudența citată).

31 În consecință, condiția potrivit căreia ajutorul trebuie să fie de natură să afecteze schimburile comerciale dintre statele membre nu depinde de caracterul local sau regional al serviciilor de transport furnizate (Hotărârea din 24 iulie 2003, Altmark Trans și Regierungspräsidium Magdeburg, C-280/00, EU:C:2003:415, punctul 82, și Hotărârea din 14 ianuarie 2015, Eventech, C-518/13, EU:C:2015:9, punctul 69).

32 În ceea ce privește condiția privind denaturarea concurenței, trebuie subliniat că ajutoarele care vizează să degreveze o întreprindere de costurile pe care aceasta ar fi trebuit să le suporte în mod normal în cadrul administrării sale curente sau al activităților sale obișnuite denaturează în principiu condițiile privind concurența (Hotărârea din 27 iunie 2017, Congregación de Escuelas Pías Provincia Betania, C-74/16, EU:C:2017:496, punctul 80 și jurisprudența citată).

33 În speță, este cert că contribuțiile de asigurări sociale pentru care ANM a beneficiat de reducerile în litigiu în cauza principală sunt costuri pe care aceasta ar fi trebuit să le suporte în mod normal în cadrul gestiunii sale curente sau al activităților sale obișnuite.

34 În schimb, atât în fața instanței de trimitere, cât și în fața Curții, ANM susține că nu a fost expusă, în perioada cuprinsă între anul 1997 și anul 2001, niciunei concurențe privind serviciile de transport public local în discuție în litigiul principal și că, în aceeași perioadă, piața italiană a transportului public local nu era liberalizată, nici măcar parțial.

35 Or, contrar ANM, guvernul italian a invocat în fața Curții faptul că, în perioada în discuție în litigiul principal, piața italiană a transportului public local era deschisă concurenței. În plus, potrivit acestui guvern, nicio interdicție de a oferi aceste servicii în Italia nu ar fi fost aplicabilă operatorilor din alte state membre și ar exista exemple de furnizare a unor astfel de servicii de către astfel de operatori.

36 În această privință, trebuie amintit că mai multe state membre au început, încă din anul 1995, să deschidă anumite piețe de transport concurenței unor întreprinderi stabilite în alte state membre, astfel încât mai multe întreprinderi își ofereau deja, în cursul perioadei menționate, serviciile de transport urban, suburban sau regional în alte state membre decât statul lor de origine (a se vedea în acest sens Hotărârea din 24 iulie 2003, Altmark Trans și Regierungspräsidium Magdeburg, C-280/00, EU:C:2003:415, punctul 79).

37 Referitor la aspectul dacă ANM era sau nu, în perioada respectivă, expusă unei concurențe în ceea ce privește serviciile de transport public local în discuție în litigiul principal, reiese, desigur, din dosarul prezentat Curții că aceste servicii au fost atribuite în mod exclusiv și direct ANM, fără să fi fost organizată în prealabil o procedură de achiziții publice.

38 Totuși, niciun element din acest dosar nu dovedește că municipalitatea Napoli ar fi fost obligată, prin acte cu putere de lege sau norme administrative, să atribuie respectivele servicii în mod exclusiv acestei întreprinderi, astfel încât rezultă că ar fi fost de asemenea posibil ca municipalitatea menționată să atribuie respectivele servicii unui alt prestator, în special prin organizarea unei proceduri de achiziții publice la care astfel ar fi putut participa, după cum a susținut guvernul italian în fața Curții, operatori din alte state membre.

39 Or, după cum a arătat domnul avocat general la punctele 33-35 și 38 din concluziile sale, în lipsa unei asemenea obligații legale sau normative, trebuie să se constate că era posibilă o concurență pentru serviciile în discuție în litigiul principal, astfel încât nu se poate exclude nici faptul că reducerea contribuțiilor de asigurări sociale de care a beneficiat ANM i-a conferit acestei întreprinderi un avantaj în raport cu concurenții săi potențiali, chiar proveniți din alte state membre, și nici că, prin urmare, concurența pe această piață a fost denaturată și schimburile comerciale dintre statele membre au fost afectate de respectivele reduceri.

40 Astfel, revine instanței de trimitere, singura care cunoaște în mod direct litigiul principal, sarcina să efectueze verificările necesare pentru a determina dacă, în perioada în discuție în litigiul principal, piața italiană a transportului public local era deschisă concurenței și permitea, așadar, operatorilor din alte state membre să își ofere prestațiile în vederea asigurării serviciilor în discuție în litigiul principal sau dacă municipalitatea Napoli era supusă unei obligații legale sau normative de a atribui aceste servicii în mod exclusiv ANM.

41 În plus, având în vedere împrejurările menționate de domnul avocat general la punctele 40 și 41 din concluziile sale referitoare la statutul ANM și la conținutul contractului de servicii în discuție în litigiul principal, instanței de trimitere îi revine de asemenea, dacă este cazul, sarcina de a efectua verificările necesare pentru a determina dacă ANM a desfășurat, în perioada cuprinsă între anul 1997 și anul 2001, activități pe alte piețe ale produselor sau serviciilor sau pe alte piețe geografice deschise unei concurențe efective.

42 Astfel, dacă s-ar fi dovedit că ANM a exercitat, în această perioadă, activități pe asemenea alte piețe, nu se poate exclude că reducerile contribuțiilor de asigurări sociale de care a beneficiat respectiva întreprindere în temeiul reglementării italiene în discuție în litigiul principal au denaturat concurența și au afectat schimburile comerciale dintre statele membre pe aceste alte piețe, cu excepția cazului în care activitățile menționate au beneficiat de reducerile menționate și orice risc de subvenții încrucișate a fost exclus, cu demonstrarea faptului că o contabilizare separată adecvată a garantat că reducerile menționate nu au putut avantaja respectivele activități (a se vedea în acest sens Hotărârea din 27 iunie 2017, Congregación de Escuelas Pías Provincia Betania, C-74/16, EU:C:2017:496, punctul 51, și Hotărârea din 23 ianuarie 2019, Fallimento Traghetti del Mediterraneo, C-387/17, EU:C:2019:51, punctul 42).

43 Având în vedere ansamblul considerațiilor care precedă, este necesar să se răspundă la întrebarea adresată că, sub rezerva verificărilor care trebuie efectuate de instanța de trimitere, Decizia 2000/128 trebuie interpretată în sensul că se aplică unei întreprinderi precum cea în discuție în litigiul principal, care a furnizat, pe baza unei atribuiri directe de către o municipalitate și în mod exclusiv, servicii de transport public local și care a beneficiat de reduceri ale contribuțiilor de asigurări sociale în temeiul unei reglementări naționale pe care această decizie a declarat-o parțial incompatibilă cu interdicția prevăzută la articolul 107 alineatul (1) TFUE.

Cu privire la cheltuielile de judecată

44 Întrucât, în privința părților din litigiul principal, procedura are caracterul unui incident survenit la instanța de trimitere, este de competența acesteia să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată. Cheltuielile efectuate pentru a prezenta observații Curții, altele decât cele ale părților menționate, nu pot face obiectul unei rambursări.

Pentru aceste motive, Curtea (Camera a doua) declară:

Sub rezerva verificărilor care trebuie efectuate de instanța de trimitere, Decizia 2000/128/CE a Comisiei din 11 mai 1999 privind schema de ajutor pusă în aplicare de Italia de adoptare a unor măsuri în favoarea încadrării în muncă trebuie interpretată în sensul că se aplică unei întreprinderi precum cea în discuție în litigiul principal, care a furnizat, pe baza unei atribuiri directe de către o municipalitate și în mod exclusiv, servicii de transport public local și care a beneficiat de reduceri ale contribuțiilor de asigurări sociale în temeiul unei reglementări naționale pe care această decizie a declarat-o parțial incompatibilă cu interdicția prevăzută la articolul 107 alineatul (1) TFUE.

Semnături